

Voeten en huid

Voeten en huid

Dermatologie voor pedicures, podotherapeuten en
andere voetspecialisten

J. Toonstra en A.C. de Groot

Bohn Stafleu van Loghum
Houten 2009

© 2009 Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Uitgeverij
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of opnamen, hetzij op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 j^o het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Samensteller(s) en uitgever zijn zich volledig bewust van hun taak een betrouwbare uitgave te verzorgen. Niettemin kunnen zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor drukfouten en andere onjuistheden die eventueel in deze uitgave voorkomen.

ISBN 978 90 313 5273 9

NUR 890

Ontwerp omslag: Boekhorst design, Culemborg

Ontwerp binnenwerk: Studio Bassa, Culemborg

Automatische opmaak: Pre Press Media Groep, Zeist

Foto voorkant: een deel van het voetstuk van een marmeren vrouwenbeeld dat stond op het graf van een maagd, gemaakt door Phaidimos, een van de grote Atheense beeldhouwers uit Archaische periode, ongeveer 550 v. Chr.

Bohn Stafleu van Loghum

Het Spoor 2

Postbus 246

3990 GA Houten

www.bsl.nl

Inhoud

	Ten geleide	7
1	Structuur en functie van de huid	9
1.1	Structuur (anatomie) van de huid	9
1.2	Functies van de huid	17
	Literatuur	21
2	Efflorescenties: de elementen waaruit huid-aandoeningen zijn opgebouwd	22
2.1	Het PROVOKE-systeem	22
2.2	Efflorescenties	23
	Literatuur	67
3	Huidafwijkingen aan de voeten	68
3.1	Aangeboren afwijkingen en syndromen	68
3.2	Huidafwijkingen door druk en wrijving	86
3.3	Huidafwijkingen door kou en warmte	99
3.4	Bacteriële infecties	110
3.5	Infecties met virussen	129
3.6	Parasitaire infecties en zoönosen	139
3.7	Schimmelinfecties	150
3.8	Eczemen	157
3.9	Psoriasis en op psoriasis lijkende afwijkingen	178
3.10	Auto-immuunaandoeningen en bindweefsel-ziekten	189
3.11	Systeemziekten	204
3.12	Aandoeningen met blaren	220
3.13	Huidafwijkingen met ulcera (zweren)	231
3.14	Afwijkingen aan de bloed- en lymfevaten	241
3.15	Goedaardige tumoren	262
3.16	Kwaadaardige tumoren (huidkanker)	280
3.17	Nagelafwijkingen	292
3.18	Overige huidafwijkingen	317

Verklarende woordenlijst	331
De auteurs	338
Register	340

Ten geleide

De huid van de voeten heeft het zwaar. Hij wordt dagelijks bij herhaling blootgesteld aan druk en wrijving en zit langdurig opgesloten in een krappe, warme en vochtige ruimte. Als bescherming tegen mechanische krachten zal de huid, vooral die van de voetzool, dikker worden en zal er zich eelt vormen – een normaal reactiepatroon. Maar dit mechanisme kan zich ook tegen ons richten, wanneer de druk en wrijving te groot zijn, te langdurig of te vaak optreden en zeker wanneer ze dat op een verkeerde plaats doen, zoals bij aangeboren of verworven standsafwijkingen van de voet. Dan kunnen er pijnlijke eeltplekken en likdoorns ontstaan. Ook nagels kunnen problemen gaan veroorzaken, zoals ingroeien. Behandeling en preventie van deze onschuldige, maar zeer onaangename afwijkingen zijn in uitstekende handen bij de paramedische beroepsgroep van de pedicures.

In de afgelopen jaren is het beroep van pedicure zich steeds meer gaan medicaliseren en ontwikkelen; de pedicure kan en wil meer dan de gebruikelijke behandelingen zoals het verwijderen van eelt en likdoorns en het knippen en frezen van nagels. Tot de specialistische technieken behoren het aanbrengen van nagelprothesen en het uitvoeren van nagelreparaties, orthesiologie en antidruktechnieken.

Geen beroepsgroep heeft dus – samen met podotherapeuten – zoveel kijk op de huid van de voeten als de pedicures. Zij zien derhalve ook dat sommige voeten of onderbenen (andere) huidafwijkingen vertonen. Sommige daarvan, zoals wratten of schimmelinfecties, zullen gemakkelijk herkend worden, veel andere huidziekten aan de voeten niet. Toch kan dat belangrijk zijn voor de cliënt. Als het vermoeden bestaat van een potentieel ernstige aandoening, kan de pedicure de cliënt snel verwijzen naar de huisarts. Ook kan herkenning in het belang van de pedicure zelf zijn, bijvoorbeeld in verband met besmetting. Enige kennis van huidafwijkingen aan de voet – of in ieder geval de mogelijkheid om er iets over na te zoeken – kan dus een belangrijke bijdrage leveren aan het welzijn van de cliënt en het vak van pedicure nog interessanter maken. Het past ook in het streven van

de beroepsgroep om het werk op een hoger paramedisch plan te brengen.

Dit boek is bedoeld om aan dit loffelijke streven een bijdrage te leveren. Het boek bespreekt een groot aantal huidaandoeningen die kunnen optreden aan de voeten en deze bespreking is voorzien van afbeeldingen van hoge kwaliteit. De elementen waaruit huidafwijkingen zijn opgebouwd (zoals een vlek, blaasje, schilfer, etterpuist, kloof enz.) worden gedefinieerd en toegelicht aan de hand van foto's. Vanuit deze zogenoemde 'efflorescenties' wordt verwezen naar de huidziekten waarbij de betreffende efflorescenties als belangrijk kenmerk aanwezig zijn, zodat gericht – in eerste instantie naar plaatjes kijkend – gezocht kan worden naar een huidziekte die lijkt op datgene wat bij een cliënt te zien valt. Van alle, ongeveer 150 huidafwijkingen wordt kort beschreven wat het klinisch beeld is, de oorzaak, de gevolgen en eventueel de behandeling. Zo kan het boek ook als naslagwerk gebruikt worden voor wie graag wat na wil lezen over een huidziekte bij een cliënt bij wie door huisarts of dermatoloog al een diagnose is gesteld.

De voeten zijn in de dermatologie een beetje een ondergeschoven kind; bij algeheel lichamelijk onderzoek kunnen ze gemakkelijk overgeslagen worden. Ook de mensen zelf zien afwijkingen tussen de tenen of onder de voeten lang niet altijd, zeker de wat ouderen. De pedicure zit er met de spreekwoordelijke neus bovenop en kan met enige kennis van huidziekten aan de voeten een belangrijke bijdrage leveren aan het welzijn van de cliënt/patiënt. Als dit boek hieraan kan bijdragen en het het werk van de pedicure nog interessanter en bevredigender maakt, zijn wij tevreden en in onze opzet geslaagd.

Dr. Johan Toonstra, dermatoloog, Amersfoort

Dr. Anton C. de Groot, (oud-)dermatoloog, Wapserveen